

ОДГОВОР, ПРЕЈАСНИ

Васа Павковић, *У варљивом живоћу*, КОВ, Вршац 2012

*Сћално сам
у самом средишћу
ничега*
Васа Павковић

У *Бруклинској ревији лудосћи* Пола Остера једна шизофрена јунакиња, фасцинирана статистиком по којој се сваких четрдестак секунди роди по једна беба а сваких педесетак секунди неко умре, седи крај свога скрханог оца и у правилним временским размацима узвикује *Радуј се!* и *Жали!* Бизарност ове ситуације – која, као какав отелотворени стих В. Шекспира да је живот „прича коју идиот прича / пуна крика и бијеса / а не значи ништа” – свакако сведочи о томе да је Остер и те како баштинно најпознатије светске представнике књижевности апсурда – наводи на помисао да се правилном сменом радости и туге ове емоције узајамно прожимају до непрепознавања.

Уводна и закључна песма књиге *У варљивом живоћу* Васа Павковића, посвећене Силвији Плат и Теду Хјузу, усредсређују се на мотив птице. Пошавши од гаврана, поовског дакако, и његовог децентног *Nevermore*, чијим измештањем у нови контекст усваја не само мотивско исходиште већ и шире, један модел поетског говора, Павковић збирку оперважује поетским панданом чувеној *Филозофији композиције*. Овај оквир – пролегомена и епилог, рефлексција и нарација, реминисценција и есенцијална емоција, човек и жена, биће и језик – нису ту да би играли улогу општих места и навели невештог читаоца да песничку поруку протумачи на врло универзалном фону – напротив. Њихова је намера да конкретизују, сведу доживљај на пар лица, на неколико битних тренутака у поезији Платове, на неке каткад песниковом оку блиске, а каткад насумично одабране, биљне и животињске врсте. Сведеност израза, транспарентност у исказивању емоција, с једне, и богатство слика, с друге стране, ма како деловали неспојиво, у песмама Васа Павковића, а нарочито у *Закључној ђесми*, остварују бизарну хармонију, готово јединствену симбиозу претешког бремена, психоделичних гласова црних птица и умрлих песника са обнаженим импресијама, сензацијама, емоцијама... Та симбиоза, та готово готска атмосфера која тахикардичним и ритмичним дамарима узнемирује субјекта, читљива је као егзистенцијална зебња, али у исти мах као једина кохерентна и стабилна порука у девастираном поретку. Као прејасни одговор поовског гаврана, који је, уједно, и име, крштавање, перформативни чин.

Стратешки, провокативно, отворених карата, у игри са (не)преметањем смислова и са већ респектабилном дозом минималистичке посвећености, Васа Павковић – чији се песнички израз већ пуне три деценије обрће око свакодневних призора, рутинираних радњи, ситних ужитака, људских слабости, доконања и мировања уз какву реку, у честару, напуштеној шупи или оази мира и спокоја, што даље од градске вреве, ужурбаности и канцеларијских клаустрофобија – овога пута интензивира степен властите инвестираности у обличје страха, напетости и жудње, доимајући се не само као песимистични посматрач пролазности ствари, већ и као срчани актер сурове игре зване живот, у којој је крај извештан, јер сви губе: и умрли физикалац (песма *Искушавање*, књига *Ојсесија*) и неодлучни морнар у истоименој песми (збирка *Калеидоској*), и нежни љубавници (*Крадом, исјод ока*), и западна румен, и ласте (*Суочен с пролазношћу у два вида*), и историјске личности (*Хроноије*), и безимене (*Мислећи на сјих Милутићина Пејровића*) али и конкретне птице (кобац, сврачак, сврака), блиски људи (*Сећање на шејкину сахрану, С вилама к очима, Поводом вука*), наизглед вековечити предели, па и сама текстуална коначност (*Језеро, Под косама*, посебно збирка *Несијурносћ у шејки* и др.). Све се растаче пред погледом сведока ефемерности и орочености, пред визуром некога ко, помирен са чињеничним стањем, стоички, подноси свој лични *temento mori*, али кога уме тргнути сопствено дисање („Чуо сам како / узрујано дишем. / Ни то није било / објашњиво.”), одати дуг уздах („свестан патетичности поступка, / издахнуо бих и удахнуо / за чудо.”), или каква друга, очигледна, телесна манифестација исконског страха, предсмртне зебње, која се, каткад, потпуно сирова, простире пред читаоцем, будући ван контроле субјекта, па и ван контроле речи и језика.

Стога, свеопшта помереност, децентрираност, мекоћа писма, ротација посматрача и језикотворца, фрагилност и варијабилност израза и лексичка померања од стандардног језика ка дијалектизмима, колоквијализмима, те ваздаприсутна, хињена но каткад неочекивана релација са – у случају Павковића као *poete doctusa*, и шире – буквално свим и свачим – која као да изненади и самог песника – све је то у служби разбијања какве-такве утехе, дистопијског урушавања светова и смислова, песимистичног сумирања пређеног пута (*Дубоко у йонору (ноћи), Шума йреко реке (живојћа)*), хињене и незаобилазне патетике детаља и кратких сцена, опште прикраћености љубави („Љубав сасвим сувишна / у позним годинама. / Непотребна. / Налик на рђаво корито / напуштеног брода.”), али пре свега, једног меланхоличног процеса самоукидања, те доживљаја ускраћености и губитка. Одвајкада је у песмама Васе Павковића важно место припадало егзистенцијалистичким темама, смрти „неког близу”, или тамним сенкама које опомињу, али је у *Варљивом живоју* до пароксизма доведена немоћ човека и неумитност краја! Кроз

призму онога који још само може да констатује уминуће свих ствари и бића, и ухваћени, импресионистички кадрови, богатство биљног и животињског света и *everyday people* са свим својим кратковеким шармом пецаљки, рибарских мрежа, ловачких пушака, пивских боца и др., делују као опсене. У песми *Поводом вука* читамо: „Могу да замислим тог вука / његов поглед над водом / лаптање... / Могао бих колико сутра да одем / до тих јабланова. / Али... шта? Али... зашто?”

Поетика *симулације*, замене себе сликом сопства, тј. пристајање на егзистенцију *кроз* песму, или *на* њеном рубу (кроз улогу посматрача, помног бележника), остајања на још једино извесном месту – песми, одаје се као кључна у поетском изразу Васе Павковића, а у варљивом животу (наспрам несигурности у тексту) врхуни се у дезинтеграцији лирског субјекта, тог измештеног јунака, који се задовољава властитом варијабилношћу и рубношћу. Ако сам мера свега, ако сам катализатор светских промена, протока времена и проповедник таштине и муке духу, да ли сам тада споредни играч у утакмици сопственог живота? Ако сам злослутни гавран – гласник уминућа и коначности, како се онда моја гранична позиција, мој недовршени процес очовечења има тумачити? Није ли тада све, баш све раније испевано, под сенком сумње, одрживо само у контексту линеарности песме, њене прозирне суштине која моју крхкост има потврдити? Сенка тако, апсурдно, постаје залогом јасноће и ненарушеног поретка ствари, које се очитује тихим протоком времена.

И тако, реч је о једној опомени: призивамо у свест сву ону литературу апсурда, окамењене метафоре и општа места која нас воде ка питањима која човек, у свом животу што не значи ништа, вуче за собом. Најновија књига Васе Павковића враћа нас фронталној борби са бесмислом, па је степен њеног ангажмана који иде у правцу одбацивања илузија, сенки и привида, респектабилан и индикативан за њено ситуирање у средиште српске поезије апсурда, у оно средиште ничега којем тежи и у оквиру којег даје високи поетски учинак.

Драѓана БЕЛЕСЛИЈИН